

Araştırma Makalesi / Research Article

Web of Science ve Scopus Veri Tabanlarında Ahıska Türkleri Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

A Bibliometric Analysis of Studies on Ahıska Turks in the Web of Science and Scopus Database

Tamilla ŞAHİN ¹

Geliş/Received: 02/10/2024

Kabul/Accepted: 20/01/2025

Öz

Bu çalışma, 1944 yılında Ahıska'dan sürgüne gönderilip öz vatanlarına dönüşleri günümüzde de yasaklı olan, sürgünden bu yana göçü defalarca deneyimleyen Ahıska Türkleri ile ilgili Web of Science (WoS) ve Scopus'ta taranan yayınların bibliyometrik analizini sunmaktadır. Araştırma kapsamında ilgili veri tabanlarında Ahıska Türkleri ile ilgili anahtar kelimelerle tarama yapılmış ve WoS'tan 37, Scopus'tan ise 34 rafine çalışmaya erişilmiştir. Performans analizi ve bilim haritalaması teknikleriyle yapılan analizle; yayın yılı ve türü, kaynak ülkesi, çalışma alanı, anahtar kelime hacmi ve bağlantılarıyla birlikte, yazarların atıf sayılarına göre dağılımı tespit edilmiştir. Sonuç olarak Ahıska Türkleri ile ilgili çalışmaların belirli dönemlerde yoğunlaştığı, ilginin zaman zaman azaldığı ve sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Çalışma bulguları, gelecekteki araştırmaların hangi konulara odaklanması gerektiğine yönelik açık fikirler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, bibliyometrik analiz, Scopus, Web of science.

Abstract

This study conducts a bibliometric analysis of publications in the Web of Science (WoS) and Scopus databases concerning the Meskhetian Turks, who were exiled from Ahıska in 1944 and have since faced multiple migrations without being allowed to return to their homeland. The study involved searching for the keyword related to Meskhetian Turks in the databases, resulting in 37 studies from WoS and 34 refined studies from Scopus. The study utilized performance analysis and science mapping techniques to assess various aspects, including publication year and type, country of origin, field of study, keyword frequency and connections, and author distribution based on citation counts. The findings reveal that research on Meskhetian Turks tends to be concentrated in specific periods, with intermittent declines in interest, and is limited in number. These insights provide clear guidance for future research directions.

Keywords: Meskhetian Turks, bibliometric analysis, Scopus, Web of Science.

1. GİRİŞ

1944 yılına kadar Gürcistan'ın Ahıska bölgesinin yerli nüfusu olan Ahıska Türkleri, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir takım siyasi suçlamalara maruz kalarak Sovyetler Birliği tarafından Orta Asya'ya sürgün edilmiştir (Seferov ve Akış, 2008:396). Ahıska Türkleriyle aynı zamanda sınır dışı edilen Balkarlar, Çeçenler, İnguşlar, Kalmuklar ve Karaçaylar (Atmaja, 2021: 136) Stalin'in ölümünden sonra, daha önce yaşadıkları bölgelere yerleşebilmişken; Kırım Tatarları, Volga Almanları ve Ahıska Türklerinin öz vatanlarına

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, Bursa, Türkiye. E-posta: tamilla@uludag.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-0998-6104>

Önerilen Atıf/Suggested Citation: Şahin, T. (2025). Web of Science ve Scopus Veri Tabanlarında Ahıska Türkleri Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 27-48.

geri dönmelerine izin verilmemiştir (Elçibey, 2023: 428). Her ne kadar Sovyet Rusya 1956 yılında çıkarılan kararname ile Ahıska Türklerine sınırları içinde istedikleri yerde yaşama hakkı tanımış olsa da kararnamede, Ahıska Türklerinin daha önce yaşadıkları bölge olan Ahıska'ya dönemeyeceklerine yönelik ibareler yer almıştır (Keskin ve Anaç, 2007: 279). Günümüzde Ahıska Türkleri; Rusya, Ukrayna, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Gürcistan, Amerika ve Türkiye gibi birçok ülkede dağınık hâlde yaşamaktadır ve yaşam koşulları bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir (Kahraman ve İbrahimov, 2013: 78).

Ahıska Türkleri, yerleştikleri ülkelerde, vatansızlık ve ayrımcılık politikalarından (Kütükçü, 2005: 274), sosyoekonomik entegrasyon (Alptekin, 2014: 47) sorunlarına kadar çok farklı problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. 1989 yılında Özbekistan'ın Fergana şehrinde Özbekler ve Ahıska Türkleri arasında yaşanan iç çatışmalar, sürgünden sonra Ahıska Türklerinin yaşadığı ve onlarca kişinin hayatını kaybettiği ilk şiddet olayıdır (Khazanov, 1992: 1). Ek olarak 2006 yılına kadar Rusya'nın Krasnodar bölgesinden Ahıskalıların sürülmesi için başlatılan şiddet propagandaları da Ahıska Türklerine yönelik baskı rejimini yansıtmaktadır (Swerdlow, 2006: 1827). Günümüzde özellikle Ahıska Türklerine yönelik şiddet ve ayrımcı davranışlara rastlanılmasa da Ahıska Türk toplumu, olası bir zulmün tekrarlanması konusunda oldukça temkinlidir (Pentikäinen ve Trier, 2004: 15). Nitekim Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan siyasi gerginliklerin bir sonucu olarak 2014 ve 2022 yıllarında başlatılan çatışmalar da Ukrayna'da yaşayan Ahıska Türklerini yeniden göçe zorlamıştır (Şahin, 2024: 38).

Ahıska Türklerinin tarihine bakıldığında, göçün, yaşamlarıyla bütünleşmiş bir olgu olduğundan söz edilebilir (Devrisheva, 2019: 345). Öyle ki Ahıska Türkleri anavatanlarından sürgün edildiklerinden bu yana, pek çok kez *toplulu*, politik nedenlere bağlı olarak *parça parça* veya sosyoekonomik iyileşme talepleriyle *bireysel* olarak göç etmişlerdir (Hasanoğlu, 2016: 16). Bu sebeple Ahıska Türklerinin karakteristiği, göçleri ve onların göçünü dinamize eden argümanlar, gerek bu gruba mensup olanlar gerekse de diğer antropoloji yazarları tarafından araştırılmaya değer görülmüş ve günümüze kadar bu toplulukla ilgili pek çok bilimsel araştırma gerçekleştirilmiştir.

Ahıska Türkleri özelinde gerçekleştirilen çalışmaların; tarihsel süreç içerisinde göç etme nedenleri (Günay vd. 2012: 121), grubun kimliği (Kuznetsov, 2007: 197), kültürel yapısı (Bilge, 2011), varış ülkelerine uyum bağlamında yaşanan sosyoekonomik ve politik sorunlar (Demirtaş, 2019; Modebadze, 2009: 113; Yılmaz ve Mustafa, 2014: 1), işgücü piyasası içindeki konum (İslamoğlu ve Öztürk, 2020: 37; Tukhashvili, 2013: 13-105) ve entegrasyon (Afanasieva vd., 2021: 234) ile yasal ve siyasi girişimler (Holm-Hansen, 2019: 153) gibi geniş alanlara yayıldığı görülmektedir. İnternet ortamında kolaylıkla erişilebilen ve Ahıska Türklerini konu edinen binlerce akademik yayın, Ahıska Türklerinin sorunlarının nihayete ermediğini, seksen yıl önce gerçekleşen sürgünün, bunca politik ve akademik girişime rağmen hâlâ daha etkisini devam ettirdiğini göstermektedir. Uluslararası görünürlük ve saygın yayınların yer aldığı “Web of Science - WoS” ve “Scopus” uluslararası kaynak veri tabanlarında (Alsharif vd., 2020: 2948) Ahıska Türkleri ile ilgili yayınlar oldukça sınırlıdır. Bu sebeple bu araştırmanın amacı, WoS ve Scopus'ta Ahıska Türklerini konu edinen yayınlara erişerek çalışmaların *bibliyometrik analizini* sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışma kapsamında elde edilen yayınların zaman içindeki eğilimleri, hangi disiplinlerin Ahıska Türklerine daha fazla ilgi gösterdiği, hangi türlerde yayın yapıldığı, hangi ülkelerin bu alandaki yayınların merkezi olduğu, yayınlarda kullanılan anahtar kelimeler ve yayınları yapan yazarların atıf metrikleri gibi ölçütler belirlenmiştir. Çalışmanın, Ahıska Türkleri

konusunda yapılan araştırmaların görünürlüğünü, kapsamını ve gelişimini objektif bir şekilde değerlendirerek bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlayacağı umulmaktadır.

2. BİBLİYOMETRİK ANALİZ

'Bibliyometri' kavramının birçok tanımı vardır. Kavram ilk defa detaylı olarak Pritchard (1969: 348-349) tarafından şu şekilde açıklanmıştır: “Yazılı iletişimin süreçlerini ve bir disiplinin gelişim seyrini, yazılı iletişimin çeşitli yönlerini sayarak ve analiz ederek aydınlatmak, kitaplar ve süreli yayınlarla ilgili istatistiklerin toplanması ve yorumlanması, tarihsel hareketleri göstermek, kitap ve dergilerin ulusal veya evrensel kullanımını belirlemek, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplara ve diğer iletişim araçlarına uygulanması (348-349)”. Benzer bir tanım Oxford İngilizce Sözlüğünde: “Matematiksel ve istatistiksel analizin uygulanmasıyla ilgilenen kütüphane bilim dalı (OED, 2024)” şeklinde yapılmıştır. Bu tanımlardan bibliyometrik analizin, herhangi bir alanda gerçekleştirilen çalışmalara ait matematiksel ve istatistiksel bilgileri sentezleyerek potansiyel araştırmalar için anlamlı hale getirdiğinden söz edilebilir.

Bibliyometrik verilere ilginin ve analitik yöntemlerin ortaya çıkışı, kayda değer ölçüde ilk olarak 1980’li yıllarda başlamıştır. Başlangıçta matematikçiler, bilgi bilimcileri ve sosyologlar, bibliyometrideki matematiksel modellerle ilgilenmişlerdir. Bundan sonraki süreçte ise kütüphanelerin dijitalleşmesiyle, kolayca işlenebilir olan çok daha büyük hacimli dijital bibliyometrik veriler, güvenilir ve ölçülebilir bilgi sağlamaya başlamıştır.

Bibliyometrik çalışmaların amacı, araştırma ve öğretimde matematiksel veriler sayesinde performansı artırmaktır (Ball ve Tunger, 2006: 564). Bibliyometrik analiz ise yazarlar, ülkeler, kurumlar ve konular gibi farklı araştırma bileşenleri arasındaki sosyal ve yapısal ilişkileri analiz ederek bir alanın bibliyometrik ve entelektüel yapısını özetler. Buna bağlı olarak akademisyenler bibliyometrik analizi, makale ve dergi performansında ortaya çıkan eğilimleri, iş birliği modellerini ve araştırma bileşenlerini ortaya çıkarmak ve literatürdeki belirli bir alanın entelektüel yapısını keşfetmek gibi çeşitli nedenlerle kullanırlar (Donthu vd., 2021: 285). Bu nedenle bibliyometrik çalışmalar, bir alanı geliştirmek için sağlam temeller oluşturabilirken, araştırmacıların konu hakkında genel bir perspektif elde etmelerini, bilgi boşluklarını belirlemelerini, yeni bilgi ve fikirler elde etmelerini sağlamaktadırlar (Çelik & Uzel, 2023; Öztürk vd., 2024 :4).

Bibliyometrik analiz teknikleri *performans analizi* ve *bilim haritalaması* olmak üzere iki kategoride kendini gösterir (Donthu vd., 2021: 287). Performans analizi temelde, araştırma bileşenlerinin belirli bir alana *katkılarını* hesaba katarken bilim haritalaması, araştırma bileşenleri arasındaki *ilişkilere odaklanır* (Cobo vd., 2011a:1382). Performans analizi; yazarlar, kurumlar, ülkeler ve dergiler gibi farklı bileşenlerin performansını sunmak için incelemelerde bulunur (Xiao vd., 2022: 1). Bu veriler, deneysel araştırmalarda katılımcıların geçmişleri ya da profillerinin sunulmasına benzer. Performans analizi için sayısız ölçüm mevcuttur. En göze çarpan ölçümler, üretkenliğin bir göstergesi olan yayın sayısı ve etkinin bir ölçüsü olan atıf sayısıdır (Moral vd., 2020: 4).

Bilim haritalaması, araştırma bileşenleri arasındaki yapısal ve entelektüel ilişkileri inceler (Cobo vd., 2011b: 146). Bu teknik sayesinde bir disiplinin yapısı ve evrimi ortaya çıkarılabilirken, araştırmacı grubunun iş birliği ağı analiz edilebilir (Chen, 2017: 2). Bilim haritalaması tekniği akademik çalışmalar üzerinde; alıntı analizi, ortak alıntı analizi, bibliyografik eşleştirme, ortak kelime analizi ve ortak yazarlık analizi olmak üzere beş farklı şekilde analiz yapmayı sağlar (Aria ve Cuccurullo, 2017: 961):

Atıf Analizi: Atıf analizi, bir yayın diğerinden alıntı yaptığından oluşan, yayınlar arasındaki entelektüel bağlantılardır (Appio vd., 2014: 625). Bu analizde bir yayının etkisi, aldığı alıntı sayısına göre belirlenir. Alıntılar kullanılarak, bir araştırma alanındaki en etkili yayınlar analiz edilir ve o alanın dinamikleri hakkında bilgi sahibi olunur (Stremersch vd., 2007: 172).

Ortak Atıf Analizi: Ortak atıf analizi, sıklıkla birlikte atıf yapılan yayınların, tematik olarak benzer olduğunu varsayan bir tekniktir (Hjørland, 2012: 1317). Bu analiz, bir araştırma alanının entelektüel yapısını ortaya çıkarmak için kullanılabilir. Ortak atıf ağında iki yayın, başka bir yayında birlikte yer aldığında birbirine bağlanır. Araştırma C hem Araştırma A'yı hem de Araştırma B'yi referans almışsa, A ve B ortak atıf alır (Åström, 2002: 186). Bu analiz, araştırmacıların en etkili yayınları bulmalarının yanı sıra tematik kümeleri de keşfedebilmeleri bakımından oldukça faydalıdır. Ancak ortak atıf analizi yalnızca çok atıf alan yayınlara odaklanmakta ve kendi tematik kümeleri dışında kalan yayınları görmezden gelmektedir.

Bibliyografik Eşleştirme: Bibliyografik eşleştirme, ortak referansları paylaşan iki yayının içeriklerinin benzer olduğu varsayımıyla hareket eden (Dwivedi vd., 2023: 3) ve yayınların tematik kümelerle bölünmesine odaklanan bir analiz türüdür (Zupic ve Čater, 2015: 457). Tematik kümeler, atıf yapılan yayınlara göre oluşturulmakta ve böylece güncel yayınlar, bibliyografik eşleştirme yoluyla görünürlük kazanabilmektedir.

Ortak Kelime Analizi: Önceki üç teknikten farklı olarak ortak kelime analizi, yayının içeriğini oluşturan kelimelere odaklanır. Ortak kelime analizinde kelimeler, genel olarak anahtar kelimelerden, anahtar kelimeler yoksa yayın başlıklarından, özetlerden ve tam metinlerden çıkarılır (Ding vd., 2013: 2). Bu analizde, sıklıkla bir arada görünen kelimelerin birbirleriyle tematik bir ilişkiye sahip olduğu varsayılır. Ortak kelime analizi, her bir tematik kümenin içeriği hakkında ayrıntılı bilgi verdiğinden gelecekteki araştırmaları tahmin etmek için kullanılabilir.

Ortak Yazarlık Analizi: Bu analiz, aynı alanda araştırma yapan yazarlar arasında fiili olarak var olmayıp entelektüel ve görünmez olan iş birliğini ifade eder (Acedo vd., 2006: 959). Ortak alanda çalışan araştırmacılar, bu alanlardaki soruların cevaplanmasına olanak tanıyan görünmez bir ilişki oluştururlar. Bundan dolayı ortak yazarlık analizi, belirli bölgelerde kümelenmiş araştırmalara ışık tutabilir ve ortaya çıkan sonuçlar, diğer bölgelerde de benzer araştırmaların yapılmasını teşvik edebilir.

2.1. Bibliyometrik Analiz Süreci

Kapsamlı bir bibliyometrik analiz gerçekleştirebilmek için bazı temel adımların takip edilmesi gerekmektedir. Genel manada bibliyometrik analizin 7 adımı vardır (Passas, 2024: 1015).

Araştırma hedeflerinin belirlenmesi: Bu aşamada araştırma soru ve hedefleri ile birlikte çalışmanın kapsamının açıklanması gerekmektedir. Bu aşama, araştırmanın sonraki adımlarına rehberlik edeceğinden iyi tanımlanmalıdır.

Literatür taraması ve veri toplama: Bu aşamada yazar ilgili anahtar kelimeyi / kelimeleri belirleyerek Web of Science, Scopus ve Google Scholar gibi yerleşik veri tabanlarından literatürü toplar ve özel bir veri seti oluşturur. Bu süreçte bibliyometrik çalışmanın temelini oluşturan ilgili yayınları içeren kapsamlı bir veri setinin elde edilmesi beklenir.

Veri ayıklama ve ön işleme: Bu adım, tekrarlanan verileri ayıklama ve yazar adlarındaki tutarsızlıkları düzeltme gibi işlemleri içerir. Bu işlemler, R, Python, Excel ya da LibreOffice gibi basit araçlar kullanılarak gerçekleştirilebilir. Sonuç olarak ayrıntılı analiz için hazır, rafine edilmiş ve doğru bir veri kümesi elde edilir.

Bibliyometrik tekniğin seçimi: Bu adımda çalışmanın hangi bibliyometrik analiz tekniği ile yürütüleceğine karar verilir (performans analizi veya bilim haritalaması analizindeki teknikler). VOSviewer, RStudio ve CiteSpace gibi yazılım araçları en uygun teknikleri belirlemeye yardımcı olur.

Veri Analizi: Bu adımda toplanan veriler, seçilen bibliyometrik analiz tekniğine göre analiz edilir. Sonuç olarak anlamlı içgörülerin elde edilmesi, araştırma alanındaki eğilim ve kalıpların belirlenmesi beklenir.

Görselleştirme: Bu adımda, uygun yazılım araçları kullanılarak bulguların yorumlanmasına yardımcı olacak grafikler çıkarılır.

Yorumlama ve Raporlama: Bu adımda, bibliyometrik analiz yoluyla ortaya çıkan matematiksel ve istatistiksel sonuçlar, öneriler sunularak raporlanır.

Bibliyometrik analiz sürecinde kullanılan bu yedi adım, araştırma sonucunda mevcut literatür hakkında sağlam istatistiki bilgilerin ortaya çıkarılması, içgörü elde edilmesi ve gelecek araştırmalar için önerilerin sunulması adına titizlikle ele alınmalıdır.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada, Ahıska Türkleri konusunda Web of Science (WoS) ve Scopus'ta yayımlanmış bilimsel çalışmaların istatistiksel eğilimlerini belirlemek amacıyla, Ahıska Türkleriyle ilgili anahtar kelimelerin yer aldığı çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bibliyometrik analizi gerçekleştirebilmek için Passas'ın (2024: 1014), çalışmasında açıkladığı yedi adım referans alınmıştır. Buna göre araştırma aşamaları şu şekildedir:

Çalışmada ilk olarak hedefler ve araştırma soruları belirlenmiştir. Çalışmanın hedefi, Ahıska Türkleri hakkında yapılan uluslararası yayınlara ait istatistiki bilgileri ve eğilimleri ortaya koyarak alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için bir yol haritası sunmaktır. Bu hedef doğrultusunda belirlenmiş olan araştırma soruları şu şekildedir:

- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmalar, yayın yılı açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmalar hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır?
- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta hangi türde bilimsel çalışmalar yapılmıştır?
- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların yapıldığı ülkelere göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların anahtar kelime dağılımı nasıldır?
- ✓ Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların yazarlarının atıf sayılarına göre dağılımı nasıldır?

İkinci adımda Ahıska Türklerini Türkçe ve diğer dillerde yansıtan 51 anahtar kelime belirlenmiştir. Ardından bu kelimeler “or” seçeneği kullanılarak WoS ve Scopus'ta yer alan makalelerin “Article title – Makale başlığı”, “Abstract – Özet” ve “Keywords – Anahtar

kelimeler”i üzerinde tarama yapılmıştır. Sonuç olarak WoS veri tabanından 41, Scopus veri tabanından ise 43 çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen bütün bilimsel çalışmalar bibliyometrik bilgileriyle birlikte kaydedilmiştir. Tarama yapılırken kullanılan anahtar kelimeler şunlardır:

Tablo1. Anahtar kelimeler.

	1	2	3	4	5	6
1	Meschetische Türken	Mesxeti turklari	Turcos mesjetianos	Turchi mescheti	турки месхетынцы	Méi sī hè tè tū'ěrquí rén
2	Meschetische Türken	Turcs meskhètes	Axıska türikleri	turky meskhetyntsi	meskhi turkebi	meskhetian community
3	Meskhetian diaspora	ahyska turks	ahyska turk	meskhetian turks	meskhetian turk	meskhetian-turks
4	ahıska turk	ahıska turks	meskhetian community	ahıska community	ahıska türkü	ahıska türkleri
5	ahıska turkish	ahıska turks	ahıska turk	mesket türkleri	mesket türkü	misket türkleri
6	misket türkü	mesket türkleri	mesket türkü	ahıska turks	ahıska turks	meskhetian turks
7	meskhetian turk	Meskhetians	meskhetians turks	meskhetin turk	Mesxeti turklari	meskhetian turkish
8	meskhetian muslims	meskheti muslims	meskhetian muslim	axıska turkleri	axıska turku	axıska turks
9	axıska turk	exile turk	exile turks			

Bibliyometrik analizin üçüncü adımında, tekrarlayan veya ilgisiz yayınların ayıklaması yapılır. Bu araştırma WoS ve Scopus veri tabanlarında yer alan çalışmaları değerlendirmektedir. Bazı bilimsel yayınlar hem WoS hem de Scopus veri tabanında taranabilmektedir. Öyle ki bu araştırmada elde edilen bilimsel çalışmalardan 17 tanesinin hem WoS hem de Scopus'ta tarandığı tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan Vosviewer programı, WoS ve Scopus için yapılan iki ayrı taramanın sonuçlarını birleştirerek analiz yapmadığından, WoS ve Scopus için Bulgular ayrı ayrı sunulmalıdır.

Bu adımda, elde edilen çalışmaların içeriğine bakılmış ve Ahıska Türkleri özelinde gerçekleştirilmeyen çalışmalar ayıklanmıştır. WoS veri tabanında taranan 4 çalışma ilgisiz bulunarak 37 çalışma analize dâhil edilirken, Scopus veri tabanında taranan 9 çalışma ilgisiz bulunarak 34 çalışma analize dâhil edilmiştir. Sonuç olarak eldeki literatür, rafine bir veri setini oluşturmaktadır. EK1’de, analize dâhil edilen çalışmaların başlık, yayın, yazar, veri tabanı ve atıf sayısı bilgileri yer almaktadır.

✓ Bu adımda bibliyometrik analiz tekniğine karar verilmiştir. Araştırma sorularına yanıt bulabilmek amacıyla kabul edilen teknikler, *Performans Analizi* ve bir *Bilim Haritalaması* tekniği olan *Ortak Kelime Analizidir*.

✓ Bu adımda eldeki literatür, bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Bu analizde, yayınların sayısal özellikleri (yayın tarihleri, yazar sayıları, atıf sayıları), yayınların coğrafi dağılımı, disiplinler arası ilişkileri ve anahtar kelimeleri gibi çeşitli parametreler incelenmiştir.

- ✓ Analiz yapıldıktan sonra VOSviewer programı yardımıyla haritalar çıkarılmıştır. VOSviewer; WoS, Scopus, PubMed ve RIS formatındaki dosyaları kabul eden, gelişmiş düzen ve kümeleme tekniklerini bünyesinde barındıran bir yazılım aracıdır. Ayrıca, GML ve Pajek formatından ağ verilerini içe ve dışa aktarabilir, metin verilerinden ağlar üretebilir (van Eck, 2010: 523). Ek olarak veriler, MS Office Excel programıyla grafikleştirilmiştir.
- ✓ Bulgular bölümünü oluşturan bu aşamada, analiz sonucunda ortaya çıkan matematiksel ve istatistiksel sonuçlar yorumlanmıştır.

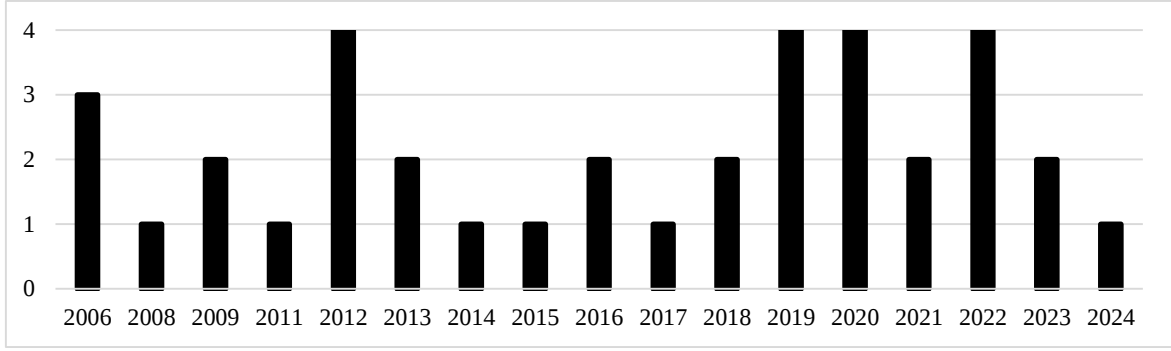
Az sayıda çalışmadan oluşan sistematik incelemeler için araştırmacılar, çalışmanın araştırma sorusu, analizin bağlamı, kullanılan yöntem(ler) ve temel bulgular gibi kriterleri genel hatlarıyla belirtmek için tablo veya şekiller hazırlayabilmektedirler (Linnenluecke vd., 2020: 180). Bu çalışmada toplamda 54 (17 çalışma iki veri tabanında da taranmaktadır) yayın analize dâhil edildiğinden, istatistiksel sonuçlar sütun grafiği ve haritalar yardımıyla sunulmuştur.

3.1. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmada kamuya açık bir kaynak olan WoS veri tabanında yer alan makaleler taranarak doküman analizi tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

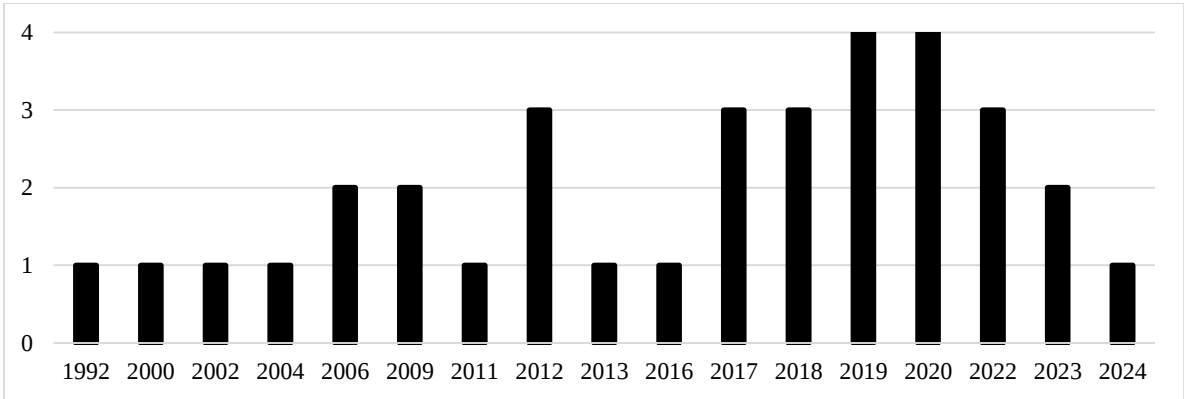
Bu çalışmada analize dâhil edilen akademik çalışmalar, WoS veri tabanında 2006 yılı ile 2024 yılı Kasım ayı, Scopus veri tabanında ise 1992 yılı ile 2024 Kasım ayı arasında gerçekleştirilmiştir. Ancak aşağıda yer alan şekillerden de anlaşılacağı üzere Ahıska Türkleri ile ilgili her yıl yayın yapılmamıştır. Araştırmanın birinci sorusuna yönelik aşağıda yer alan Şekil 1 ve Şekil 2, WoS ve Scopus’ta Ahıska Türkleri konusundaki yayınların yıllara göre dağılımını ve artış eğilimini göstermektedir.

Şekil 1. Ahıska Türkleri ile ilgili WoS'ta Yer Alan Yayınların Yıllara Göre Dağılımı.

Şekil 1'deki sütunlar incelendiğinde, WoS veri tabanında en çok 2012, 2019, 2020 ve 2022 yıllarına ait yayınların (n= 4) yer aldığı, 2006 yılında 3; 2009, 2013, 2016, 2018, 2021 ve 2023 yıllarında 2; 2008, 2011, 2014, 2015, 2017 ve 2024 yıllarında ise yalnızca 1 yayın yapıldığı görülmektedir. Ek olarak 2007 ve 2010 yıllarında Ahıska Türkleriyle ilgili herhangi bir yayın yapılmamıştır. 2006 yılından 2024 yılına kadar yayın sayılarında dalgalanmalar olması ve yayın sayısının düşmesi, Ahıska Türklerine yönelik araştırmalara durgun bir ilginin olduğunu gösterebilir.

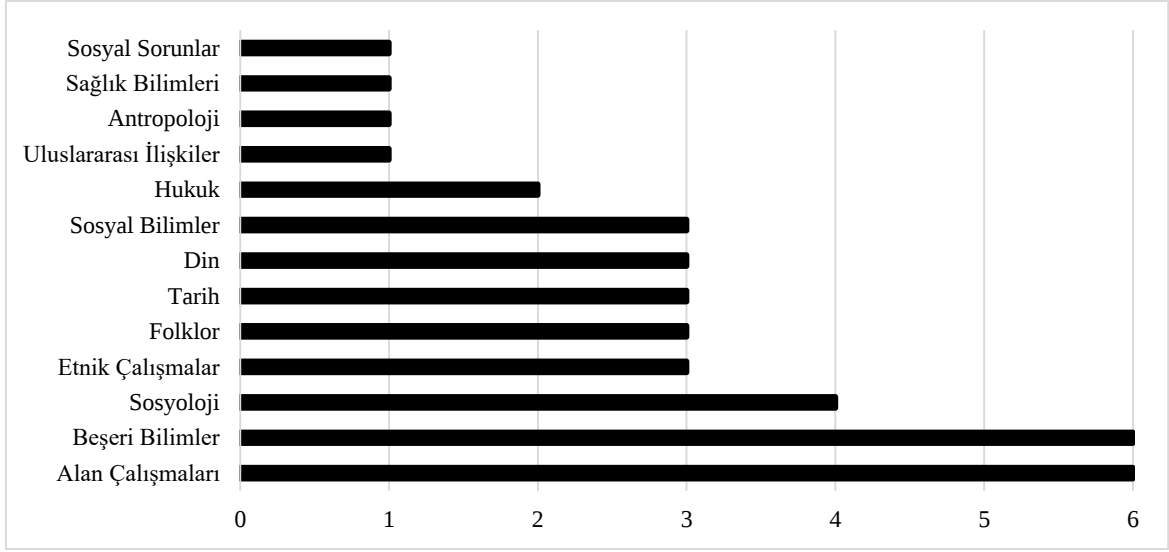
Ahıska Türkleriyle ilgili Scopus'ta yer alan çalışmaların yıllara göre dağılımı aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 2. Ahıska Türkleri ile ilgili Scopus'ta Yer Alan Yayınların Yıllara Göre Dağılımı.

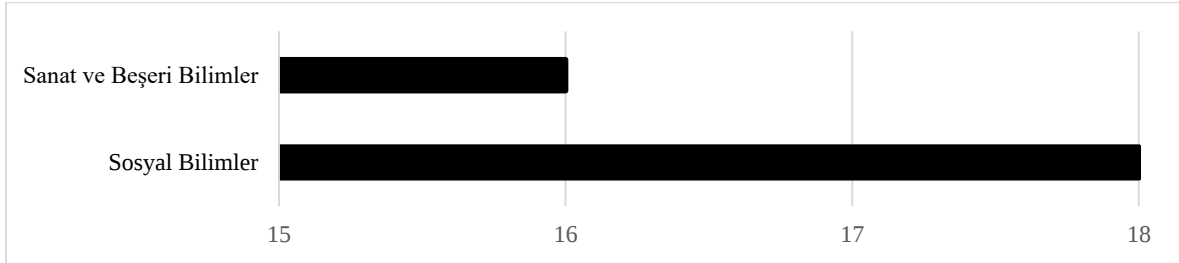
Şekil 2'de yer alan sütun grafiği Şekil 1'den oldukça farklı bir dalgalanmaya sahiptir. Buna göre Scopus'ta 1992 ile 2024 yılları arasında Ahıska Türkleriyle ilgili gerçekleştirilmiş olan yayınların oldukça kısıtlı olduğu, 1993'den 2000 yılına kadar ve 2001, 2003, 2005, 2007, 2008, 2010, 2014, 2015, 2021 yıllarında hiç yayın yapılmadığı görülmektedir. Ek olarak tablodan 1992, 2000, 2002, 2004, 2011, 2013, 2016 ve 2024 yıllarında 1; 2006, 2009 ve 2023 yıllarında 2; 2012, 2017, 2018 ve 2022 yıllarında 3; 2019 ve 2020 yıllarında ise 4 yayın yapıldığı anlaşılmaktadır.

Ahıska Türk topluluğu, çeşitli disiplinlerin üzerinde çalıştığı bir araştırma konusudur. Araştırmanın ikinci sorusuna hitaben WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların hangi alanlarda yoğunlaştığı, aşağıda yer alan Şekil 3 ve Şekil 4'teki grafiklerden anlaşılabılır.

Şekil 3. Ahıska Türklere ile ilgili WoS'ta Yer Alan Çalışmaların Yoğunlaştığı Alanlar.

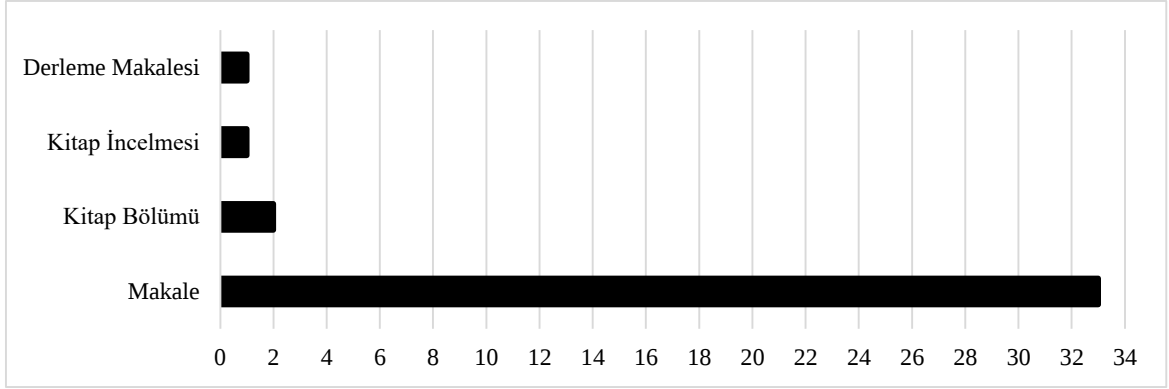
Şekil 3'teki sütun grafiğinde yer alan bilgilere göre Ahıska Türklere ile ilgili WoS'ta Alan Çalışmaları (n= 6) ve Beşeri Bilimlere (n= 6) yönelik çalışmaların yoğunlukta olduğu ve 4 Sosyolojik çalışmanın bulunduğu görülmektedir. Ek olarak Etnik Çalışma, Folklor, Tarih, Din ve Sosyal Bilimler alanına dâhil edilen üçer çalışma mevcuttur. Hukuk alanında 2 ve Uluslararası İlişkiler, Antropoloji, Sağlık Bilimleri ve Sosyal Sorunlar bakımından birer çalışma bulunmaktadır. Bu bulgu, WoS veri tabanında Ahıska Türklere konulu yayınlarda Sosyal Bilimlerin öne çıktığını göstermektedir.

Şekil 4. Ahıska Türklere ile ilgili Scopus'ta Yer Alan Çalışmaların Yoğunlaştığı Alanlar.

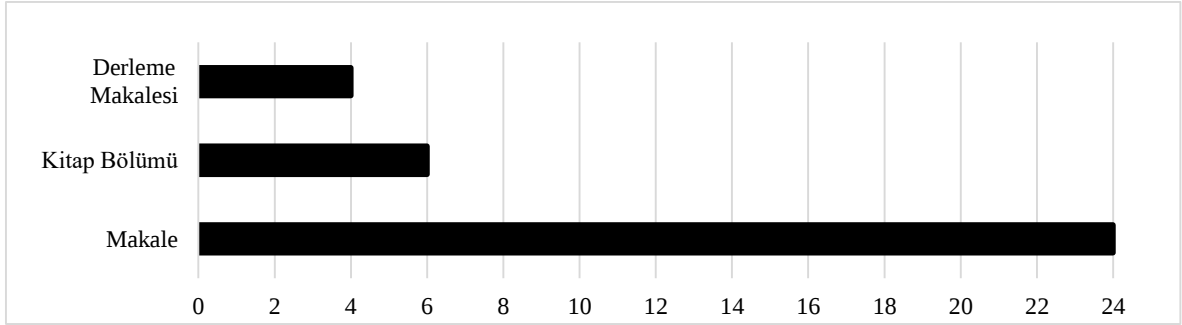
Şekil 4'de yer alan grafik incelendiğinde, Ahıska Türklere konusunun Scopus'ta en çok Sosyal Bilimler alanında (n= 18) araştırıldığı görülmektedir. Sanat ve Beşeri Bilimlere dâhil olan çalışma sayısı ise 16'dır. Şekil 3 ve Şekil 4 birlikte ele alındığında, Ahıska Türklere ile ilgili WoS veri tabanındaki yayınların dâhil olduğu alanların Scopus veri tabanına kıyasla daha heterojen olduğundan söz edilebilir.

Ahıska Türklere konusunda günümüze kadar çeşitli türlerde bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın üçüncü sorusuna hitaben aşağıdaki grafiklerde, WoS ve Scopus'ta hangi türde kaç adet bilimsel çalışmanın yer aldığı gösterilmektedir.

Şekil 5. Ahıska Türklere ile ilgili WoS'ta Yer Alan Çalışmaların Türleri.

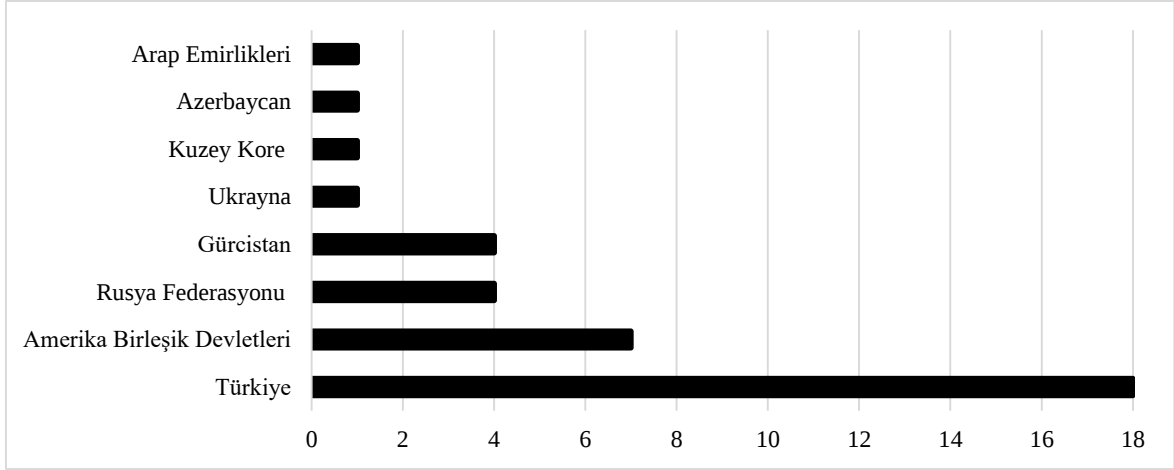
Şekil 5'te yer alan bilgilere göre Ahıska Türklere ile ilgili WoS'ta 33 adet makale, 2 adet kitap bölümü ve birer adet derleme makalesi ve kitap incelemesi yer almıştır. Bu çeşitlilik, konunun farklı perspektiflerden ele alındığına ancak akademide ön planda olan makale türünün çok daha fazla tercih edildiğine işaret etmektedir.

Şekil 6. Ahıska Türklere ile ilgili Scopus'ta Yer Alan Çalışmaların Türleri.

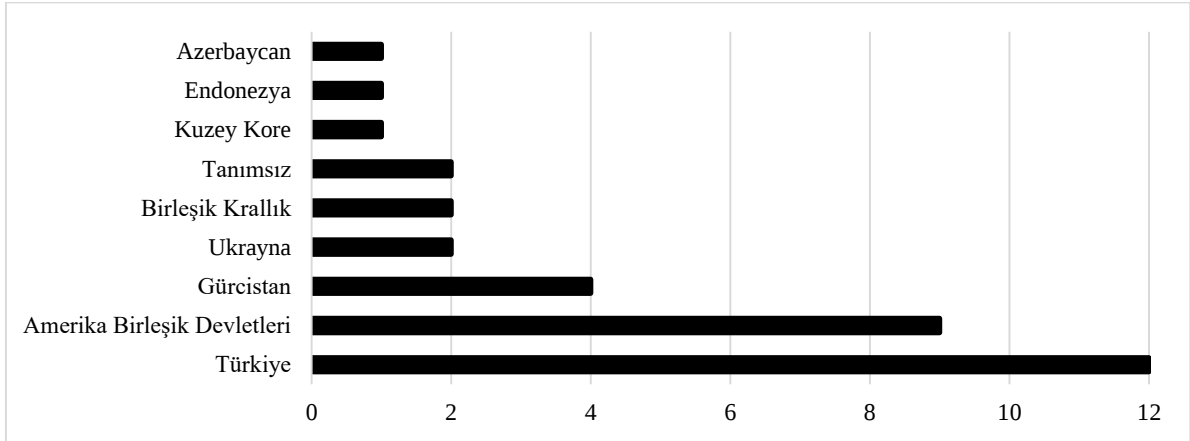
Şekil 6'daki veriler, Scopus'ta Ahıska Türklere ile ilgili en çok makalenin (n= 24), daha sonra ise sırasıyla kitap bölümü (n= 6) ve derleme makalesinin (n= 4) yer aldığını göstermektedir. Gerek WoS gerekse de Scopus'ta en çok makale türünde yayınların yer alması, Ahıska Türklere konusunda yayın yapan araştırmacıların, akademik kriterleri göz önünde bulundurarak çalışmalar gerçekleştirdiklerinin bir göstergesi olabilir.

Araştırmanın dördüncü sorusuna hitaben Ahıska Türklere konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların yapıldığı ülkelerin dağılımı aşağıdaki şekillerde sunulmaktadır.

Şekil 7. Ahıska Türkleri ile İlgili WoS'ta Yer Alan Çalışmaların Ülkelere Göre Dağılımı.

Şekil 7'de yer alan verilere göre Ahıska Türkleriyle ilgili WoS'ta en çok Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalar (n= 18) yer almıştır. Ek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde 7, Gürcistan ve Rusya Federasyonu'nda 4, Arap Emirlikleri, Azerbaycan, Kuzey Kore ve Ukrayna'da ise birer akademik çalışma yapılmıştır. Ahıska Türklerinin yoğun olarak Türkiye'de yaşadığı (Şahin, 2024: 77) ve hizmet sektöründe bulunduğu (Yılmaz ve Türk, 2014: 79) düşünüldüğünde ortaya çıkan sonuç şaşırtıcı değildir.

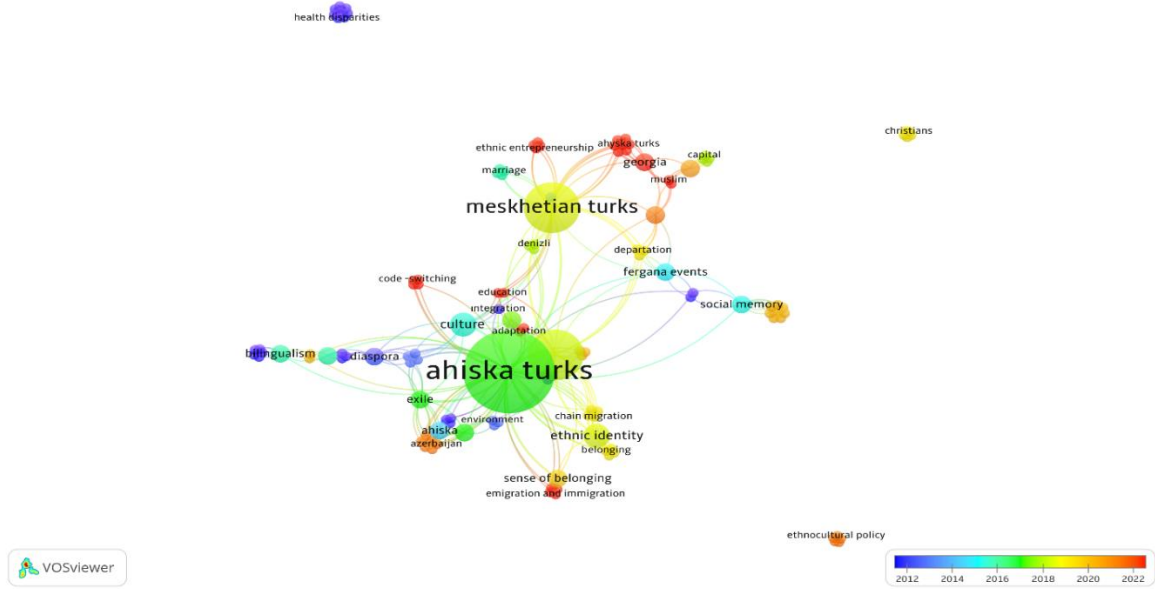

Şekil 8. Ahıska Türkleri ile İlgili Scopus'ta Yer Alan Çalışmaların Ülkelere Göre Dağılımı

Şekil 8'deki verilerden Scopus'ta da WoS'ta olduğu gibi en fazla çalışmanın (n= 12) Türkiye'de gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Türkiye'den sonra en çok Amerika Birleşik Devletleri'nde (n= 9) ve daha sonra da Gürcistan'da (4) yayın yapılmıştır. Scopus'ta Ahıska Türkleriyle ilgili yer alan 2 çalışmanın hangi ülkeye ait olduğu tanımlanamamıştır. Birleşik Krallık ve Ukrayna'da da yapılmış ikişer çalışma mevcuttur. Azerbaycan, Endonezya ve Kuzey Kore'de yapılmış birer çalışma da Scopus'ta bulunmaktadır. Şekil 7 ve Şekil 8 birlikte ele alındığında, WoS ve Scopus'ta Ahıska Türkleri konusundaki yayınların kaynak ülkelerinin uyumlu olduğu görülmektedir. Ahıska Türklerinin Rusya Federasyonu'ndaki nüfusu (Seferov ve Akış, 2008: 396) ve WoS'ta Rusya Federasyonu'nda yapılan 4 çalışma olduğu düşünüldüğünde, Scopus'ta Rusya Federasyonu'na ait çalışma olmaması şaşırtıcıdır.

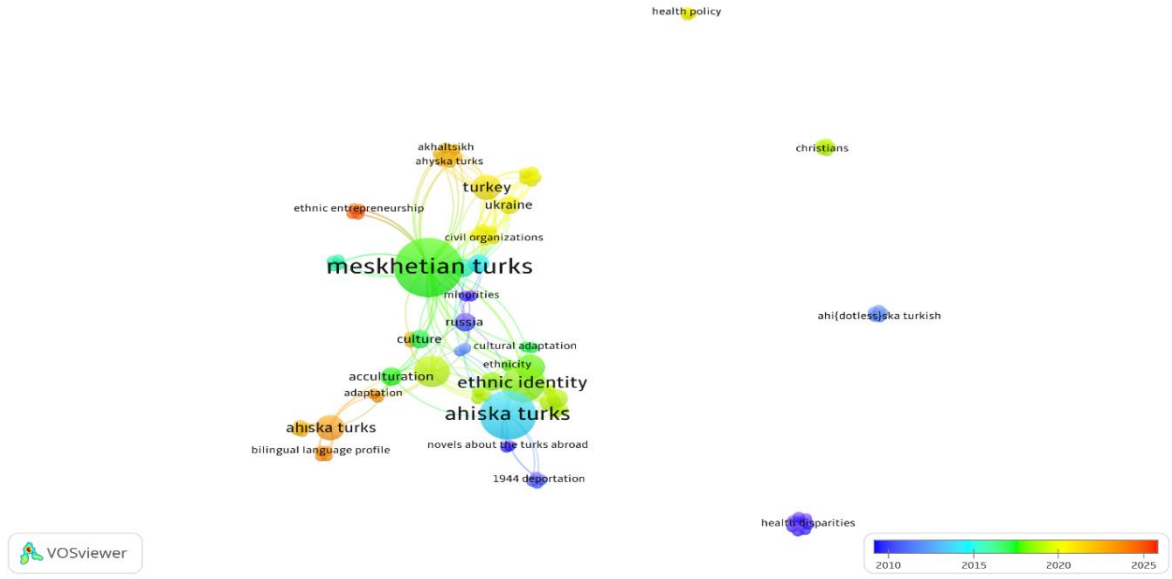
Beşinci araştırma sorusuna hitaben Ahıska Türkleri konusunda WoS ve Scopus'ta yer alan bilimsel çalışmaların anahtar kelime dağılımı VOSviewer programından alınan görseller

yardımla yorumlanmıştır. Görsellerde yer alan ağdaki her *düğüm (daire)* anahtar kelimenin varlığını (sayısını), *düğüm*ler arasındaki *bağlantı* ise anahtar kelimeler arasındaki ortak oluşumu temsil etmektedir. *Düğüm* ne kadar büyükse, anahtar kelimenin sayısı da o kadar fazladır ve *düğüm*ler arasındaki *bağlantı* ne kadar kalınsa, anahtar kelimeler arasındaki birliktelik de o kadar fazladır (Donthu vd., 2021: 292).

Şekil 9. WoS Veri Tabanından Ulaşılan Çalışmalarda Kullanılan Anahtar Kelimelerin Dağılımı.

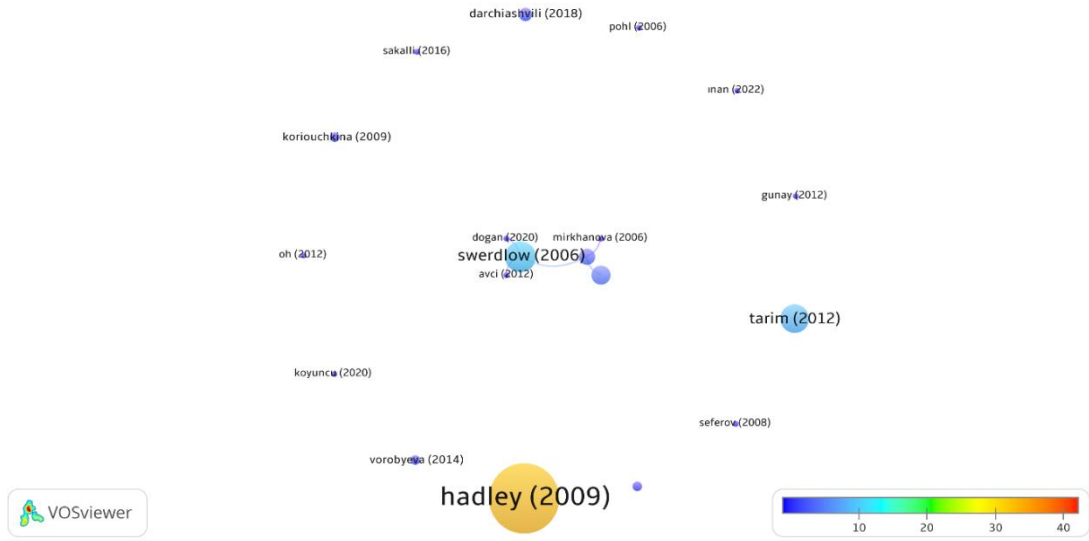
Şekil 9’da görüldüğü üzere “ahiska turks”, WoS veri tabanı için analize dâhil edilen çalışmalarda en fazla yer alan anahtar kelimedir. Düğümler arasındaki bağlantılar, kelimelerin çalışmalardaki birlikteliklerini ifade etmektedir. Bağlantı sayısı en fazla olan anahtar kelimenin de yine “ahiska turks” olduğu ve renk skalasından bu anahtar kelimenin en çok 2016-2018 yılları arasında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ek olarak, özellikle 2017-2019 yılları arasında “meskhetian turks” anahtar kelimesinin de Ahıska Türkleriyle ilgili yapılan çalışmalarda yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Ahıska Türkleriyle ilgili WoS’ta taranan çalışmalarda en az yer alan ve birlikteliği en az olan “christians”, “ethnocultural policy”, “healty disparities” gibi anahtar kelimeler olduğu, bu kavramlara ait düğümlerin haritanın merkezine ve diğer düğümlerine olan uzaklılarıyla anlaşılabilir.

Şekil 10. Scopus Veri Tabanından Ulaşılan Çalışmalarda Kullanılan Anahtar Kelimelerin Dağılımı.

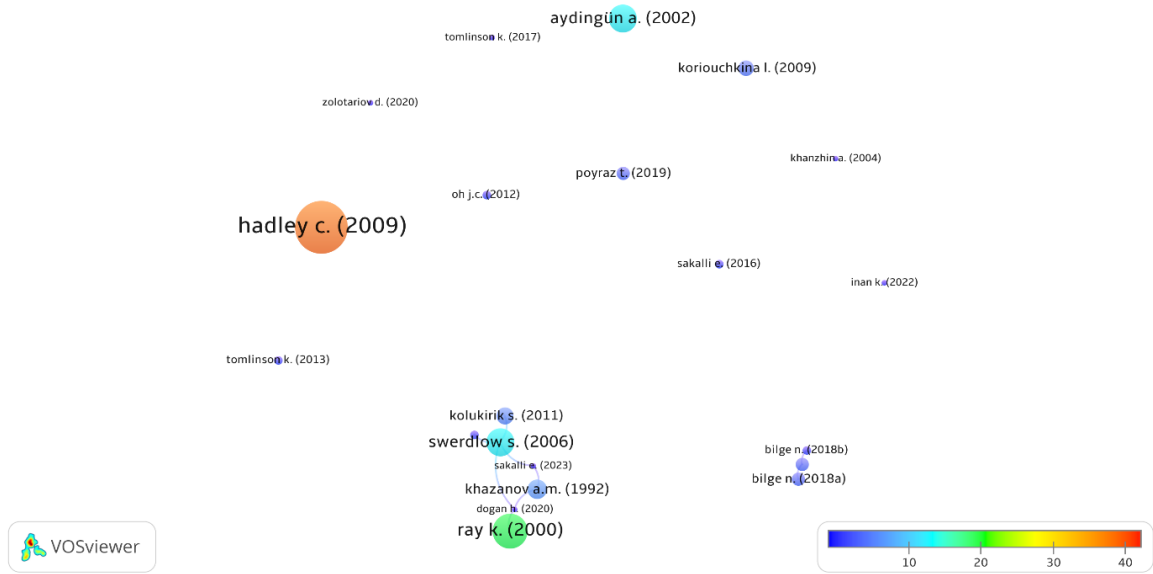
Şekil 10’a bakıldığında, anahtar kelime dağılımının Şekil 9’a kıyasla daha bütünleşik olduğu, ancak merkezden belirgin bir şekilde uzaklaşan dört adet kavrama rastlandığı görülmektedir. Şekil 10’dan Scopus’ta yer alan Ahıska Türkleriyle ilgili çalışmalarda en fazla “meskhetian turks” anahtar kelimesinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Scopus’ta da en çok kullanılan ikinci anahtar kelime “ahiska turks” olmuştur. Bu kelime en sık 2014-2016 yılları arasında kullanılmıştır. “healty policy”, “healty disparities” “christians” ve “ahi{dotless}ska turkish” anahtar kelimeleri merkezden oldukça uzakta durmaktadır. Az sayıda, diğerleriyle bağlantısız ve farklı anahtar kelimelerin varlığı, Ahıska Türkleriyle ilgili çalışmaların çeşitliliğini ifade etmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuna hitaben VOSviewer programından alınan ve yazarların atıf sayılarını görselleştiren haritalar aşağıdaki gibidir. Bu haritalarda, analize dâhil edilen çalışmaların yazar isimleriyle birlikte atıf sayılarının büyüklüğünü temsil eden *daireler* (düğümler) ve yayınlar arasındaki atıf ilişkisini gösteren *bağlantılar* gösterilmektedir. Düğüm renkleri, çalışmaların atıf sıklığını ifade ederken skala, koyu maviden koyu turuncuya doğrudur. Ek olarak bazı yazarların birden fazla çalışması analize dâhil edildiği ve bazı yazarlar hiç atıf almadığı için düğüm sayısı, analize dâhil edilen çalışma sayısından farklıdır.

Şekil 11. WoS Veri Tabanından Ulaşılan Çalışmaların Yazarlarının Atıf Sayısı Dağılımı.

Ahıska Türkleriyle ilgili WoS'ta yer alan 37 çalışmadan en az 1 atıf almış çalışma sayısı 19 olarak VOSviewer tarafından belirlenmiş ve bu çalışmalar analize tabi tutulmuştur. VOSviewer programı yayınlara ait atıf sayılarını analiz ederken yayının ilk yazarını düğüm adı olarak atamaktadır. Buna göre Şekil 11'de en büyük düğümün adı "hadley (2009)" olduğundan, Ahıska Türkleriyle ilgili WoS'ta yer alan yayınlardan en çok atıf alan çalışmanın Hadley ve Patil'e (2009) ait olduğu söylenebilir. McAllister ve diğerlerine (2022) göre atıf sayısı en fazla olan yazarlar, öncül olan yazarlardır. Buna göre Ahıska Türkleri konusunda WoS'ta yayın yapan öncül yazarların Hadley ve Patil (2009) olduğundan söz edilebilir. Bu yazarı ifade eden düğümün renginin açık turuncu olması, skalaya göre bu yayının 30 ila 40 arasında atıf aldığına işaret etmektedir. Hadley ve Patil'den (2009) sonra en çok Swerdlow (2006) ile Tarım ve Kyratzis (2012) yazarlarına ait çalışmaların 10 ila 20 arasında atıf aldığı da Şekil 11'den anlaşılmaktadır. Ek olarak Swerdlow'u (2006) ifade eden düğümün haritanın ortasında yer aldığı ve 5 düğümle (3 doğrudan, 2 dolaylı) bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu durumda, Ahıska Türkleriyle ilgili WoS'ta yer alan yayınların, yine WoS'ta yer alan yayınlar arasında en çok Swerdlow'a (2006) ait yayına atıf yaptıkları (bağıntılı oldukları) yorumu yapılabilir. Geriye kalan düğümler ise oldukça küçük ve koyu mavi renkte olduğundan, Ahıska Türkleriyle ilgili WoS'ta yer alan çalışmaların büyük çoğunluğuna 1 ve 1'e yakın sayıda atıf yapıldığı söylenebilir.

Şekil 12. Scopus Veri Tabanından Ulaşılan Çalışmaların Yazarlarının Atıf Sayısı Dağılımı.

Ahıska Türkleriyle ilgili Scopus'ta yer alan 34 çalışma arasından en az 1 atıf alan çalışma sayısı 21 olarak program tarafından belirlenmiş ve bu çalışmalar analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucu ortaya çıkan Şekil 12'den, Şekil 11'de de olduğu gibi en çok Hadley ve Patil'e (2009) ait olan çalışmaya atıf yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma, hem WoS hem de Scopus'ta taranabilmektedir. Haritaya bakıldığında Hadley ve Patil'den (2009) sonra en fazla atfı Ray'e (2000) ait olan çalışmanın aldığı, düğümün yeşil renkte olmasından atıf sayısının 15 ile 25 arasında olduğu ve bu çalışmanın Scopus'ta taranan 6 çalışmayla bağlantısı bulunduğu görülmektedir. Bağlantılardan biri ise Ray'den (2000) sonra en fazla atıf yapılan ve WoS'ta da taranan Swerdlow'a (2006) ait çalışmayla kurulmuştur. "aydingün a. (2002)" isimli düğümün büyüklüğü ve rengine bakılarak Aydingün'e (2002) ait çalışmanın, Swerdlow (2006) ile yakın sayıda atıf aldığından bahsedilebilir. Diğer düğümler ise koyu mavi ile mavi renk arasında değiştiğinden, Scopus'ta yer alan çalışmaların büyük çoğunluğunun 1 ile 10 arasında ve daha çok 1'e yakın sayıda atıf aldığından söz edilebilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Ahıska Türkleriyle ilgili WoS ve/veya Scopus'ta taranan akademik çalışmaların yayın yılı, yayın türü, yayının yoğunlaştığı alan, kaynak ülke, anahtar kelime ve yazarların atıf sayısı dağılımına ait bibliyometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak Ahıska Türkleriyle ilgili her yıl yayın yapılmadığı ve WoS'ta en çok 2012, 2019, 2020 ve 2022 (n= 4), Scopus'ta ise en çok 2019 ve 2020 (n= 4) yıllarına ait çalışmaların yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte yayınların yıllarına bakıldığında, özellikle Ahıska Türklerini de içine alan toplumsal olayların (Ukrayna-Rusya Savaşı, Krasnodar'daki ayrımcı ve zorunlu göç politikaları gibi) gerçekleştiği zamanlarda, konuya yönelik ilginin arttığı görülmektedir. Bazı yıllar hiç yayın yapılmaması, çoğu yıla ait yalnızca 1 yayının bulunması ve toplam yayın sayısının sınırlı oluşu, geçmişten günümüze çözümsüz bırakılmış sorunlarla hâlâ başa çıkmaya çalışan Ahıska Türklerinin, pek çok mecrada olduğu gibi akademide de görmezden gelindiğine işaret ediyor olabilir.

WoS'ta Ahıska Türkleriyle yapılmış çalışmalardan yalnızca biri sosyal sorunlara yöneliktir. Oysaki Ahıska Türklerinin temel sorunlarının başında ekonomik sıkıntılar gelmektedir

(Yılmaz ve Mustafa, 2014: 13). Ayrıca Ahıska Türklerinin hukuki problemlerinin geçmişten günümüze devam ettiği (Karıptaş, 2021) bilindiğinden, WoS'ta Hukuk alanında yalnızca 2 çalışmanın yer alması düşündürücüdür.

Ahıska Türkleriyle ilgili gerek WoS, gerekse de Scopus'ta en çok Türkiye (WoS= 18, Scopus= 12) daha sonra ise Amerika Birleşik Devletleri (WoS= 7, Scopus= 9) menşeli yayın mevcuttur. Türkiye, Ahıska Türklerinin yoğun olarak yaşadığı bir bölge olması yanı sıra (Şahin, 2024: 77), Türkiye'nin yalnızca Türk soylu olan kişileri *göçmen* olarak tanımlaması (İskân Kanunu, 2006), Ahıska Türklerine özel yasa çıkararak (*Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun* - ATTKİDK 1992) onların Türkiye'ye girişlerini kolaylaştırması ve göçmen statüsüne sahip olan Türkler için sosyal hak edinimini kolaylaştırması, Ahıska Türklerinin 1992 yılı itibariyle Türkiye'de akademik eğitim almalarının önünü açmıştır. Ahıska Türklerinin 1944 yılında sürgünle başlayan göç hikâyelerinin günümüzde hâlâ devam etmesi, onların akademik yayın yapmalarını sınırlandırırsa da (Galip, 2023: 82) Türkiye ve ABD gibi bölgelerde sosyopolitik bakımdan sahip oldukları mevcut hakları, akademik hayata daha fazla adapte olmalarını sağlamıştır. Bu sebeple Türkiye ve ABD menşeli saygın akademik çalışmaların diğer bölgelerden daha fazla sayıda olması şaşırtıcı değildir. Ek olarak WoS'ta Türkiye menşeli yayınların ağırlıkta olması, YÖK akademik yükselme kriterlerinde WoS veri tabanında taranabilen yayınların şart koşulmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte Krasnodar bölgesinde ayrımcılık ve baskı altındaki Ahıska Türkleri için 2004 yılında ABD'nin hazırladığı Mülteci Programı kapsamında bölgenin göçmen kabul etmesinden sonra (Swerdlow, 2006: 1864), ABD menşeli yayınların Scopus'ta ağırlık kazandığı görülmektedir. Scopus, WoS'a kıyasla daha geniş bir dergi profiline sahiptir ve tüm coğrafi bölgelerde İngilizce özetle hazırlanmış yayınları indeksleyebilmektedir (Karasözen vd., 2011: 242). Bu durumu diğer coğrafyalar Türkiye'den daha iyi değerlendiriyor olabileceğinden, Scopus'ta ABD menşeli yayınların daha fazla olması anlaşılabilir bir durumdur.

Ahıska Türkleriyle ilgili mevcut literatür derinlemesine incelendiğinde, Ahıska Türklerinin tarihsel süreç içerisinde yaşadıklarının açıkça gün yüzüne çıkarıldığı (Demiray, 2012; Hasanoğlu, 2016), özellikle görüşme veya anket ile veri toplanarak topluluğun mevcut durumu ve yaşadıkları sorunlar hakkında bilgi elde edildiği (Kahraman ve İbrahimov, 2013; Kolukırık, 2011) ancak Ahıska Türklerinin yaşadığı spesifik sorunlar ve çözüm önerilerini içeren çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamında WoS veri tabanından 37, Scopus veri tabanından ise 34 çalışmaya erişilmesi de konuyla ilgili büyük bir açığın olduğunu ortaya koymaktadır.

WoS'ta 33, Scopus'ta ise 24 adet olmak üzere analize dâhil edilen çalışmaların büyük çoğunluğu makale türündedir. Ek olarak derleme makalesi, kitap bölümü ve kitap incelemesi türünde de az sayıda yayın mevcuttur. Diğer veri tabanlarında Ahıska Türkleri üzerine çok sayıda akademik çalışma mevcutken, WoS ve Scopus'ta sınırlı sayıda yayının yer alması, konuyla ilgili önem değeri yüksek olan uluslararası yayınlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen anahtar kelime analizi, Ahıska Türkleri özelinde çalışan araştırmacıların odaklanabileceği konular için fikir verebilir. Ahıska Türkleriyle ilgili gerçekleştirilen Gerek WoS, gerekse de Scopus'taki yayınların en çok kullandığı anahtar kelimeler "ahıska turks" ve "meskhetian turks"dür. Bu yayınlarda kullanılan; "diaspora", "evlilik", "düğün", "toplumsal hafıza", "eğitim", "kültür", "kültürleşme", "uyum", "sınır dışı edilme", "yerinden edilme", "etnik girişimcilik", "etnik kimlik", "işgücü

göçü”, “modernleşme”, “fergana olayları”, “aidiyet”, “sağlık politikaları”, “sağlık eşitsizlikleri”, “1944 sürgünü” ve “azınlıklar” gibi anahtar kelimeler WoS ve Scopus’ta taranan dergiler tarafından ilgi gördüğünden, araştırmacılar bu kavramlar üzerinde daha detaylı çalışmalar gerçekleştirebilir.

Araştırmaya WoS veri tabanından dâhil edilen 37 çalışmadan 19, Scopus veri tabanından dâhil edilen 34 çalışmadan ise 21 çalışma en az 1 atıf almıştır. İlgili çalışmalar arasından en fazla atıf alan çalışmanın atıf sayısı 30 ila 40 arasında bir değerdir. Bu durumda Ahıska Türkleriyle ilgili akademik çalışmalara olan ilginin oldukça sınırlı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına bakılarak Ahıska Türkleri konusuna belirli dönemlerde yoğunlaştıldığı, ara ara ilginin azaldığı, Ahıska Türkleri adına önemli ve spesifik araştırma konularına gereken önemin verilmediği söylenebilir. Çok çeşitli disiplinlerde ve coğrafyalarda araştırılmaya değer görülen Ahıska Türk topluluğunun uluslararası literatürdeki görünürlüğü sınırlıdır. Bu çalışma sonuçları, araştırmacıların hangi konulara odaklanması gerektiğine yönelik açık fikirler sunduğundan, literatürdeki belirgin bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acedo, F. J., Barroso, C., Casanueva, C., & Galán, J. L. (2006). Co-authorship in management and organizational studies: An empirical and network analysis. *Journal of Management Studies*, 43(5), 957-983.
- Afanasieva, L., Bukrieieva, I., Glyns'ka, L., Hlebova, N., & Oleksenko, R. (2021). Sociocultural integration of Meskhetian Turks in the context of inter-ethnic cooperation. *Amazonia Investiga*, 10(38), 234-244.
- Ağaoğlu, Z. (2011). *Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin Göç koşulları ve sorunları: "Yenibosna örneği"*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun - ATTKİDK. [02.07.1992]. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3835.pdf>
- Alptekin, M. Y. (2014). Meskhetian Turks in Fourth Land: Identity and Socio-economic Integration into American Society. *Journal of Identity and Migration Studies*, 8(1), 47-67.
- Alsharif, A. H., Salleh, N. O. R. Z. M. D., & Baharun, R. O. H. A. I. Z. A. T. (2020). Bibliometric analysis. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 98(15), 2948-2962.
- Appio, F. P., Cesaroni, F., & Di Minin, A. (2014). Visualizing the structure and bridges of the intellectual property management and strategy literature: a document co-citation analysis. *Scientometrics*, 101, 623-661.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*, 11(4), 959-975.
- Åström, F. (2002). Visualizing library and information science concept spaces through keyword and citation based maps and clusters. In *The fourth international conference on Conceptions of Library and Information Science (CoLIS4)* (pp. 185-197). Libraries Unlimited.

- Atmaja, T. (2021). Büyük vatanseverlik savaşında Mezhetinli Türkler. *Рецензенты: СИ Мусаева, д. и. н., профессор кафедры востоковедения*, 134-142.
- Ball, R., & Tunger, D. (2006). Bibliometric analysis-a new business area for information professionals in libraries? Support for scientific research by perception and trend analysis. *Scientometrics*, 66, 561-577.
- Bilge, N. (2011). Conflict and cultural identity: Meskhetian Turks. IACM 24th Annual Conference Paper. July 3 – 6. <https://ssrn.com/abstract=1872923>
- Börner K, Chen C, Boyack KW (2005) Visualizing knowledge domains. *Annual Review of Information Science and Technology* 37(1), 179–255.
- Chen, C. (2017). Science mapping: a systematic review of the literature. *Journal of data and information science*, 2(2), 1-40.
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011a). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 62(7), 1382-1402.
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011b). An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the Fuzzy Sets Theory field. *Journal of informetrics*, 5(1), 146-166.
- Çelik, M. & Uzel, N. (2023). Okul Öncesi Fen Eğitimi Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 292-309.
- Demiray, E. (2012). Anavatanlarından sekiz ülkeye dağıtılmış bir halk: Ahıska Türkleri. *Electronic Turkish Studies*, 7(3), 877-885.
- Demirtaş, S. (2019). *Göç ve değişim: Antalya ilinde yaşayan Ahıska Türkleri örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Devrisheva, K. (2019). Ahıska Türklerinin bitmeyen göçü. *SUTAD, Nisan* (45), 333-352.
- Ding Y, Song M, Han J, Yu Q, Yan E, et al. (2013) Entitymetrics: Measuring the Impact of Entities. *PLoS ONE*, 8(8), 1-14.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Dwivedi, R., Nerur, S., & Balijepally, V. (2023). Exploring artificial intelligence and big data scholarship in information systems: A citation, bibliographic coupling, and co-word analysis. *International Journal of Information Management Data Insights*, 3(2), 1-17.
- Elçibey, E. (2023). Historical background of Meskhetian Turks' deportation and their repatriation process to Georgia. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 423-441.
- Galip, Z. (2023). Türkiye’de Ahıska Türkleri üzerine yapılan lisansüstü tezlere genel bir bakış (1990-2023). *Uluslararası Ahıska Araştırmaları Dergisi (AHARDE)*, 3(2), 81-100.

- Günay, N. (2012). Osmanlı'nın son döneminde Ahıska Türklerinin Anadolu'ya göç ve iskânı. *Bilig*, 61, 121-142.
- Hasanoğlu, İ. (2016). Ahıska Türkleri: Bitmeyen bir göç hikâyesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Holm-Hansen, J. (2019). Political integration in Kazakistan. In *Nation Building And Ethnic Integration In Post-soviet Societies* (pp. 153-226). Routledge.
- Hjørland, B. (2012). Methods for evaluating information sources: An annotated catalogue. *Journal of Information Science*. 38(3), 258-268.
- İskân Kanunu. [19.09.2006]. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf>
- İslamoğlu, E., & Öztürk, U. (2020). Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonu: Bitlis ili örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 37-43.
- Kahraman, S. Ö., & İbrahimov, A. (2013). Kafkaslar'dan sürgün bir toplumun bitmeyen göçü: Çanakkale'de Ahıska Türkleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 22(2), 77-90.
- Karasözen, B., Bayram, Ö. G. ve Zan, B. U. (2011). WoS ve Scopus veri tabanlarının karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 238-260.
- Karıptaş, G. N. (2021). *Uluslararası nakit hakları arasındaki ilişkiler Ahıska Türklerinin durumu (Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Keskin, S., & Anaç, Ö. (2007). Ahıska Türklerinin 1944 sürgününden günümüze Gürcistan'a geri dönüş mücadelesi ve 2007 yılına kadar dönenlerin durumu. İçinde, Ayşegül Aydıngün, Ali Asker ve Aslan Yavuz Şir (ed.), *Gürcistan'daki Müslüman Topluluklar-Azınlık Hakları, Kimlik ve Siyaset* (s. 275-294). Ankara: Terazi Yayıncılık.
- Khazanov, A. M. (1992). Meskhetian Turks in search of self-identity. *Central Asian Survey*, 11(4), 1-16.
- Kolukırk, S. (2011). Sürgün, toplumsal hafıza ve kültürel göç: ABD'deki Ahıska Türkleri üzerine bir araştırma. *Bilig*, 59, 167-190.
- Kurt, H., & Açıkgöz, M. A. (2017). ABD'de yaşayan Ahıska Türkleri. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 107-127.
- Kuznetsov, I. (2007). Constructing identity and social networks: Meskhetian Turks in the Russian Federation. *The Meskhetian Turks at a crossroads: integration, repatriation or resettlement*, 197-237.
- Kütükçü, A. (2005). Uluslararası hukuk çerçevesinde ahıska türklerinin anavatanlarına dönüş sorunu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 271-284.
- Linnenluecke, M. K., Marrone, M., & Singh, A. K. (2020). Conducting systematic literature reviews and bibliometric analyses. *Australian Journal of Management*, 45(2), 175-194.
- McAllister, J. T., Lennertz, L., & Atencio Mojica, Z. (2022). Mapping a discipline: a guide to using VOSviewer for bibliometric and visual analysis. *Science & Technology Libraries*, 41(3), 319-348.

- Modebadze, V. (2009). Historical background of Meskhetian problem and major obstacles to the repatriation process. *IBSU Scientific Journal*, 3(1), 113-128.
- Moral-Muñoz, J. A., Herrera-Viedma, E., Santisteban-Espejo, A., & Cobo, M. J. (2020). Software tools for conducting bibliometric analysis in science: An up-to-date review. *Profesional de la Información*, 29(1), 1-20.
- OED. (2024). Bibliometrics. <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=bibliometrics>
- Öztürk, O., Kocaman, R., & Kanbach, D. K. (2024). How to design bibliometric research: an overview and a framework proposal. *Review of managerial science*, 18, 3333–3361.
- Passas, I. (2024). Bibliometric analysis: The main steps. *Encyclopedia*, 4, 1014–1025.
- Pentikäinen, O., & Trier, T. (2004). Between integration and resettlement: the Meskhetian Turks. (ECMI Working Paper, 21). Flensburg: European Centre for Minority Issues (ECMI). <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-63131>
- Pritchard A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation* 25(4), 348–349.
- Seferov, R., & Akış, A. (2008). Sovyet döneminden günümüze Ahıska Türklerinin yaşadıkları coğrafyaya göçlerle birlikte genel bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 393-411.
- Stremersch, S., Verniers, I., & Verhoef, P. C. (2007). The quest for citations: Drivers of article impact. *Journal of Marketing*, 71(3), 171-193.
- Swerdlow, S. (2006). Understanding post-Soviet ethnic discrimination and the effective use of US refugee resettlement: The case of the Meskhetian Turks of Krasnodar Krai. *California Law Review*, 94(6), 1826-1878.
- Şahin, T. (2024). *Bursa'daki Ahıska Türklerinin İşgücü ve İstihdam Piyasasına Katılım ve Uyumlarının Analizi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Tukhashvili, M. (2013). Refugees and displaced persons in Georgia. CARIM-East Explanatory Note 13/105.
- van Eck NJ, Waltman L (2010) Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics* 84(2), 523–538.
- Xiao, Z., Qin, Y., Xu, Z., Antucheviciene, J., & Zavadskas, E. K. (2022). The journal buildings: A bibliometric analysis (2011–2021). *Buildings*, 12(1), 1-16.
- Yılmaz, A., & Mustafa, R. (2014). 1992 sonrası Türkiye'ye göçen Ahıska Türklerinin göç, iskân ve uyum sorunlarına ilişkin bir araştırma, Bursa örneği. *Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları)*, 4(6), 1-19.
- Yılmaz, S., & Türk, F. (2014). Çimkent Ahıska Türkleri Derneği başkanı Latif Şen ve Ahıska gazetesi genel yayın yönetmeni Ruşen Mehmetoğlu ile söyleşi. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 56-79
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational research methods*, 18(3), 429-472.

Araştırma Makalesi / Research Article

A Bibliometric Analysis of Studies on Ahiska Turks in the Web of Science and Scopus Databases

Web of Science ve Scopus Veri Tabanlarında Ahıska Türkleri Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Tamilla ŞAHİN

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Meskhetian/Ahıska Turks, a Turkish community settled in the Meskhetian region of Georgia until 1944, were exiled to Central Asia on political charges by the Soviet Union during the Second World War. This exile is one of the most crucial turning points in their historical process. After the exile, they were not allowed to return to their homeland (Elçibey, 2023, p. 428). Meskhetian Turks today live scattered in many countries such as Russia, Ukraine, Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Azerbaijan, Georgia, America, and Türkiye (Kahraman & Ibrahimov, 2013, p. 78). In the lives of this community, migration has been a constant phenomenon in the historical and socio-political context (Devrisheva, 2019, p. 345).

When studies on Meskhetian Turks are analyzed, it is seen that their migration experiences and related social and cultural dynamics are constantly the focus of attention by researchers. However, it is noteworthy that Meskhetian Turks are not sufficiently covered in the international academic literature. It has been determined that publications on Meskhetian Turks in the prestigious international databases “Web of Science (WoS)” and “Scopus” are pretty limited (Alsharif et al., 2020, p. 2948). This study aims to present a bibliometric analysis of these studies by accessing publications on Ahıska Turks in the WoS and Scopus databases. In this context, criteria such as the distribution of the studies by years, the disciplines in which they are concentrated, the countries where the publications were made, the keywords used, and citation data were examined.

Method

Using bibliometric analysis, WoS and Scopus were searched using the keywords related to Meskhetian Turks. Performance analysis and common word analysis were performed based on the results obtained. In line with the criteria determined, 37 studies from the WoS and 34 from the Scopus databases were included. The bibliometric analysis supported the data with graphs, and scientific maps were created using the VOSviewer program. Through these techniques, the trends and gaps of existing academic studies on Meskhetian Turks were identified.

Findings

According to the research findings, the number of studies on Meskhetian Turks in WoS and Scopus does not show a regular increase every year; on the contrary, it is observed that it is concentrated in specific years. Most studies in WoS were conducted in 2012, 2019, 2020, and 2022 (n = 4) and in Scopus in 2019, and 2020 (n = 4). However, in general, the number

of prestigious academic publications is quite limited. In terms of countries, Türkiye (n = 18) in WoS and the USA (n = 12) in Scopus stand out.

Regarding disciplines, studies on Meskhetian Turks in WoS are concentrated in fields such as field studies, humanities, and sociology. At the same time, there are few publications in other fields, such as ethnic studies, folklore, history, religion, social sciences, law, international relations, anthropology, health sciences, and social problems. In Scopus, studies are conducted in fields such as arts and humanities, and social sciences. Although economic problems are one of the main problems of Meskhetian Turks (Yılmaz & Mustafa, 2014:13), it is noteworthy that they are not sufficiently covered in the academic literature.

The study showed that most publications on Meskhetian Turks in WoS and Scopus are articles, while book chapters, book reviews, and papers also contribute to the literature. However, the scarcity of publications on Ahiska Turks in WoS and Scopus compared to other databases emphasizes the need for prestigious publications in this field.

The citation analysis conducted on both WoS and Scopus showed that the publication by Hadley and Patil (2009) received more citations. In addition, the vast majority of studies other than Hadley and Patil (2009) study received one citation on average. This situation shows that there is little interest in the subject of Ahiska Turks.

Conclusion

According to the results of the research, academic studies on Meskhetian Turks intensify in specific periods, but this interest is not continuous. Studies on the socio-economic and cultural problems of Meskhetian Turks are limited, and the need for prestigious academic publications on these issues has emerged. Although Meskhetian Turks are a community worthy of research in various disciplines and geographies, their visibility in prestigious literature is insufficient.

This study provides researchers with a clear guide on topics to focus on Meskhetian Turks and points out significant gaps in the literature. More studies that include solutions to the specific problems experienced by Meskhetian Turks will increase the academic visibility of this community and contribute to the solution of the issues they face.